

A CIGÁNY NYELV (ROMANI) OKTATÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI – A KUTATÁSOK TÜKRÉBEN

Hegy Ildikó

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: nyelvi norma, passzív nyelvtudás, csurár és kolompár nyelvi közösség

Az alap- és középfokú oktatási intézményekben található anyanyelvű cigány diákok a nyelvvesztés valamilyen stádiumában vannak. Vannak olyan közösségek (pl. az általam vizsgált mindszenti 'csurár' közösség), amelyeknek középső generációjában a gyerekek egyáltalán nem beszélnek magyarul. A mai gyerekek (unokanemzedék) nagy része passzív nyelvhasználó, tehát jól ért cigányul, de a cigányul feltett kérdésekre már magyarul válaszol. A romani nyelv egyébként a közösségen belül presztízsertékű. A meserepertoárjuk 'csurár' dialektusban jelenik meg, míg a dalaikat lovári dialektusban énekelik, mivel szimbolikusan „magasabb rendűnek” tekintik azt. A nyelvoktatás mindszenti bevezetése jelenleg szakértővel egyeztetve folyik.

A másik vizsgált közösség egy baranyai zsákfalu, Pettend. A pettendi cigányok anyanyelve minőségileg rosszabb állapotban van, mint pl. Mindszenten. Saját magukat és nyelvüket „kolompárnak” nevezik. A gyerekek nyelvi motivációja mégis magasabb, mert a helyi egyházi közösségben elfogadott a cigány nyelv használata (éneklés, igehirdetés), s a lelkész a cigány faluközösség tagja. A különböző egyházak nagy szerepet játszhatnak az iskolát támogatva a helyi cigány közösségek nyelvének megőrzésében és ápolásában, valamint az iskolai oktatásba történő bevezetésében.

Oktatási alternatívák és iskolai cigánynyelvhasználat: A prezentáció második részében a reneszánszát élő lovári nyelv nyelvoktatásban és a nyelvvizsgáztatásban betöltött régi és új funkcióit értékelem. Az ELTE ITK ORIGÓ kétnyelvű vizsgáztatásban is részt vállalom, s az itt szerzett tapasztalataimat foglalom össze röviden.

Mennyire vehető össze a lovári nyelvvizsga más nagy nyelvekkel? – A „beszédés” statisztikák értékelése. A lovári nyelv (konzervatív romani) mint nyelvi norma – lehetséges megjelenése a közoktatásban – státusztervezés kérdése. A nyelvi norma kijelölése a nyelv túlélésének záloga (bibliafordítás, szaknyelvek), valamint a nyelv intézményeinek megteremtése ebből a szempontból kulcskérdés. Az oláh cigányság helyi közösségei kifejezték, hogy nyelvüket és kultúrájukat meg kívánják őrizni, s ebben nekünk, az értelmiségnek történelmi kötelezettségeink vannak. A zárszóban a nyelvi standardok kijelölésének lehetséges irányait vázoló fel.